

EINDVERSLAG van de commissie van rapporteurs voor het ontwerp van wet inzake voorziening bij de Kroon tegen administratieve beschikkingen (Wet beroep administratieve beschikkingen).

Nadat het voorlopig verslag der commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

§ 1. Inleidende opmerkingen

De ondergetekenden willen gaarne hun erkentelijkheid betuigen voor de waardering, in deze paragraaf en elders in het voorlopig verslag geuit voor het onderhavige wetsontwerp en de behandeling daarvan. Voor de diepgaande beschouwingen, welke de Tweede Kamer aan de behandeling van het wetsontwerp heeft gewijd, hebben ook de ondergetekenden grote waardering.

Het is bekend, dat de ondergetekenden delen de in het voorlopig verslag weergegeven opvatting, dat de regeling van verhoogde rechtsbescherming van de burger tegenover de administratie, voorgesteld in het voorliggende wetsontwerp, niet als eindoplossing moet worden gezien. Wanneer het ontwerp kracht van wet verkrijgt zal echter een belangrijke stap zijn gedaan in de richting van een sluitend systeem ter zake van het probleem van de administratieve rechtspraak in haar geheel.

Met enige leden, op bladzijde 2 (linkerkolom eerste volle alinea) van het voorlopig verslag aan het woord, zijn zij van oordeel dat een nog grotere stap in deze richting wellicht het bereiken van het uiteindelijke doel zou kunnen vertragen in plaats van versnellen. Reeds in de memorie van toelichting op het wetsontwerp is erop gewezen, dat in de 80 jaren, verlopen sedert de eerste poging om te komen tot een regeling op dit stuk, enkele voorstellen van wijdere strekking dan de thans voorgestelde regeling zijn mislukt. Terecht heeft de commissie van advies inzake verhoogde rechtsbescherming, ingesteld bij beschikking van de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Justitie van 10 december 1946 (de commissie-de Monchy) in haar rapport minder verregaande voorstellen gedaan. Dit rapport, op basis waarvan het onderhavige wetsontwerp is opgesteld — de ondergetekenden memoreren dit te dezer plaatse gaarne nog eens met grote dank aan de genoemde commissie — opent de mogelijkheid van een geleidelijke en hierdoor wellicht minder tegenstand ontmoetende ontwikkeling.

Op bladzijde 2 (linkerkolom) van het voorlopig verslag wordt er door verscheidene leden o.m. de aandacht op gevestigd, dat de verhouding tussen de overheid enerzijds en de onderdaan anderzijds voor een aanzienlijk gedeelte berust op vertrouwen, waardoor deze materie aan een volledige regeling bij de wet ontsnapt. De onderdaan zal enerzijds vertrouwen moeten hebben, dat de overheid de voor het nemen van be-

slissingen noodzakelijke speelruimte slechts gebruikt om te komen tot een rechtvaardige en goede beleidsvoering, anderszins zal hij er op moeten kunnen vertrouwen dat de overheid zorgt dat controle op haar beleidsvoering — voor zover de daarvoor noodzakelijke speelruimte dit toelaat — mogelijk is.

Met de thans in behandeling zijnde regeling wordt, naar het oordeel van de ondergetekenden, aan het in het tweede gedeelte van de voorgaande zin bedoelde vertrouwen zover tegemoet gekomen als bij de huidige stand van ontwikkeling op dit punt mogelijk is. De keuze van de instantie, aan welke ingevolge de voorgestelde regeling de controle zal worden toevertrouwd, werd bepaald door de wens aan te sluiten bij het huidige stadium van de ontwikkeling. Een ontwikkeling in de richting van een onafhankelijke administratieve rechter, ook voor de beschikkingen die onder de werkingssfeer van de in het wetsontwerp vervatte regeling zullen vallen is, zoals ook reeds in de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal is gezegd, hierdoor niet afgesloten.

Naar aanleiding van de eerste alinea van de rechterkolom op blz. 2, waarin door vele andere leden de hoop wordt uitgesproken, dat de onderhavige regeling een voortdurend grotere werkingssfeer zal erlangen door een doelbewust streven naar een geleidelijke beperking van het aantal wetten, opgenomen in de bijlage, bedoeld in artikel 21 van het ontwerp, moge erop worden gewezen dat de eerste ondergetekende bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer heeft gesproken van „een praktisch aflopende negatieve lijst”. Daarbij is echter ook gesteld, dat de negatieve lijst in de toekomst in overleg met de Staten-Generaal opnieuw kan worden gevoed (*Handelingen* Tweede Kamer, zitting 1962—1963, blz. 2340, linkerkolom). De plaatsing van wetten met een aflopend karakter op de negatieve lijst is geschied op grond van de volgende motivering: Er zijn tijdelijke wetten — te denken valt b.v. aan de Wet op de Materiële Oorlogsschaden, de Wet overheidsaansprakelijkheid bezettingshandelingen — op grond waarvan vele beschikkingen genomen zijn, ten aanzien waarvan niet de mogelijkheid bestond in beroep te gaan. Het leek tegenover hen, wier zaken op deze wijze zijn afgewikkeld, niet billijk aan degenen wier zaken nog hangende zijn een beroepsmogelijkheid te geven. Als aflopend zijn ook opgevoerd enkele wetten die waarschijnlijk spoedig zullen worden ingetrokken of dit inmiddels reeds zijn (b.v. de Mollen-, Egels- en Kikvorschenwet).

§ 2. De wenselijkheid van uniformiteit in de verschillende administratiefrechtelijke regelingen c.a.

De ondergetekenden onderschrijven in het algemeen het oordeel van vele leden, uitgesproken in de eerste alinea van deze paragraaf, dat moet worden gestreefd naar grotere uniformiteit in de verschillende regelingen op het gebied van de administratieve rechtspraak. Zij tekenen hierbij echter aan, dat niet alle in de volgende alinea's door deze leden gesignaleerde verschillen zonder meer voor uniformering in aanmerking komen. Bij de behandeling van de inmiddels wet geworden ontwerp-Wet op de Raad van State is in hoofdzaak gesproken over gelijkvormigheid van procedureregelen voor de administratieve rechtspraak (*Handelingen* Eerste Kamer, zitting 1961—1962, blz. 2181, rechterkolom). De ondergetekenden zeggen gaarne toe, na te gaan in hoeverre het mogelijk en wenselijk is deze gelijkvormigheid tot stand te brengen. De tweede ondergetekende heeft reeds, gevolg gevend aan een daartoe strekkend verzoek, gedaan bij de behandeling van bovengenoemd wetsontwerp in de Tweede Kamer (*Handelingen* 1961—1962, blz. 2081, linkerkolom), zich gewend tot alle ambtgenoten om gegevens te verzamelen betreffende in verschillende wetten voorkomende procedureregelen voor beroep op de Kroon, ten einde aan de hand van die gegevens na te gaan of en in hoeverre het mogelijk is deze in overeenstemming te brengen met de procedureregelen vervat in de Wet op de Raad van State. Dit onderzoek kan worden uitgebreid tot de regelen betreffende de procedure die gevolgd wordt bij de administratieve rechtspraak, opgedragen aan andere organen.

Verschillen, liggende buiten de voorschriften betreffende de

procedure, zijn, voor zover zij niet zuiver redactioneel zijn — veelal een gevolg van het verschillend tijdstip van totstandkoming van de wetten —, van min of meer materiële betekenis. Als voorbeeld hiervan wordt in het voorlopig verslag genoemd, dat het onderhavige wetsontwerp rept van beschikkingen, de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie en de Ambtenarenwet 1929 daarentegen van besluiten en handelingen. In de memorie van toelichting op het onderhavige wetsontwerp (§ 7) is uitvoerig gemotiveerd, waarom is voorgesteld, overheidshandelingen buiten de werkingssfeer van de onderhavige beroepsregeling te laten. Hier is dus sprake van een weloverwogen verschil met de beide genoemde wetten. Of er in de toekomst aanleiding zal zijn, ook op dit punt naar gelijkvormigheid te streven, vermogen de ondergetekenden thans niet te overzien. Dat van „beschikkingen” wordt gesproken in plaats van van „besluiten”, is een gevolg van de terminologie, die sinds de totstandkoming van de beide genoemde wetten meer en meer in gebruik is gekomen.

Eveneens is in artikel 2, lid 2, van het ontwerp bewust gesproken van „een besluit van algemene strekking” en niet van algemeen (ver)bindend voorschrift. In de memorie van antwoord op het voorlopig verslag van de Tweede Kamer over het onderhavige wetsontwerp is er reeds op gewezen, dat de gebruikte uitdrukking ruimer is dan „algemeen verbindend voorschrift”. Deze ruimere term is gekozen, opdat ook b.v. de goedkeuring van een algemeen verbindend voorschrift buiten de werkingssfeer van de onderhavige regeling zou vallen. Zo'n goedkeuringsbesluit is wel van algemene strekking, maar is geen algemeen verbindend voorschrift.

De regeling van de mogelijkheid tot toekenning van schadevergoeding heeft in het kader van het voorliggend ontwerp, dat de Kroon als beroepsinstantie aanwijst, naar het oordeel van de ondergetekenden, een iets ander accent dan in de wetten, waarin de beoordeling van de vraag of schadevergoeding moet worden toegekend is opgedragen aan een onafhankelijke rechter. Of een ontwikkeling, die leidt tot een van de administratie onafhankelijke rechter ook voor de beroepszaken waarop de nu aanhangige regeling betrekking heeft, al of niet de wenselijkheid zal doen gevoelen in de regeling van de mogelijkheid tot het toekennen van schadevergoeding wijziging te brengen, is nog niet te voorzien. Op het verschil in regeling ter zake in de Ambtenarenwet 1929 enerzijds en de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie anderzijds zouden de ondergetekenden te dezer plaatse niet nader willen ingaan.

De passage over de ontvankelijkheid van een appellant, voor wie een ander administratief beroep openstaat of opengestaan heeft, waarin aan het slot de vraag wordt gesteld of de inhoud van artikel 6, lid 3, van het ontwerp niet in strijd is met de bepaling van artikel 5, sub *d*, geeft de ondergetekenden aanleiding tot de volgende opmerkingen. De beide genoemde bepalingen zijn niet strijdig met elkaar. In de onderhavige regeling wordt de bevoegdheid tot het vragen van voorziening tegen een beschikking toegekend aan elke natuurlijke persoon of rechtspersoon, die door die beschikking rechtstreeks in zijn belang is getroffen. Deze kring van belanghebbenden kan ruimer zijn dan de kring van personen, die ingevolge een speciale beroepsregeling een andere administratiefrechtelijke voorziening kunnen vragen. De woorden „voor de klager” in artikel 5, sub *d*, sluiten de weg van het beroep op de Kroon ingevolge de onderhavige regeling geheel af voor hen, die ingevolge een andere regeling een andere administratiefrechtelijke voorziening hebben kunnen vragen. De plaatsing van de boven aangehaalde woorden in het laatste gedeelte van de bepaling bewerkstelligt, dat belanghebbenden, die alleen krachtens de Wet beroep administratieve beschikkingen voorziening zullen kunnen vragen, dit niet kunnen doen zolang de termijn voor het instellen van beroep ingevolge de specifieke beroepsregeling — door andere belanghebbenden — nog niet is geëindigd. Deze opzet is een uitvloeisel van het algemene karakter van de thans voorgestelde regeling.

Bij een streven naar uniformiteit zal altijd dit algemene karakter van de onderhavige regeling in het oog moeten worden gehouden. Het spreekt vanzelf dat bij een specifieke, op

een bepaalde materie toegesneden beroepsregeling meer in finesses kan en ook moet worden getreden dan in een regeling die betrekking zal hebben op beschikkingen van allerlei aard.

Dat de Kroon, in de onderhavige regeling als beroepsinstantie aangewezen, niet behoort tot de „bijzondere kollegiën”, bedoeld in artikel 1 der Wet op de rechterlijke organisatie is een opvatting, die door de ondergetekenden geheel wordt gedeeld. De op blz. 3 van het voorlopig verslag (laatste volle alinea, linkerkolom) aangehaalde passage uit de memorie van antwoord op het voorlopig verslag van de Tweede Kamer heeft dan ook betrekking op de in het genoemde voorlopig verslag gestelde vraag, of de afbakening van de bevoegdheid tussen een algemene administratieve rechter en de gewone tot moeilijkheden aanleiding zou geven. De afbakening van de taak van de Kroon als beroepsorgaan ten opzichte van die van de gewone rechter wordt behandeld in de laatste volle alinea van de rechterkolom op blz. 4 van die memorie van antwoord, die aldus luidt:

„Tot goed begrip moge in dit verband nog worden opgemerkt, dat over de afbakening van de competentie van de Kroon als beroepsorgaan naar de zijde van de gewone rechter de laatstgenoemde de beslissingsbevoegdheid heeft. Uit de jurisprudentie kan worden afgeleid, dat de rechterlijke macht zich van (hernieuwde) toetsing onthoudt, wanneer een andere, met behoorlijke rechtswaarborgen beklede beroepsmogelijkheid open staat (memorie van toelichting blz. 12, linkerkolom). Wanneer het „geschild” betrekking heeft op onderwerpen, ten aanzien waarvan Grondwet en wet de gewone rechter bevoegd verklaren, heeft deze de taak na te gaan of de andere beroepsmogelijkheid naar zijn oordeel de burger behoorlijke rechtswaarborgen biedt.”

Zoals in het bovenstaande reeds is meegedeeld, heeft de tweede ondergetekende aan alle ministers gegevens gevraagd, die noodzakelijk zijn voor de beantwoording van de vraag over de mogelijkheid van uniformering der procedurevoorschriften voor tot dusverre bestaande beroepsmogelijkheden op de Kroon met die, vervat in het voorliggende ontwerp, welke vraag is gesteld bij de openbare discussie over de ontwerp-Wet op de Raad van State (nr. 5378) in de Tweede Kamer. Deze gegevens zijn nog niet alle ontvangen. Bij de bestudering ervan zullen, dit zeggen de ondergetekenden gaarne toe, ook de artikelen 14, lid 3, en 15 en volgende van het onderhavige ontwerp in de beschouwingen worden betrokken.

§ 3. De beroepsgronden

De opvatting van vele leden, dat in sommige gevallen de beperking van de toetsing aan de in artikel 4 omschreven beroepsgronden te beperkt zal worden geacht, wordt door de ondergetekenden gedeeld. Dit blijkt ook uit de memorie van antwoord op het voorlopig verslag van de Tweede Kamer over dit wetsontwerp. Op blz. 10 van die memorie in de tweede volle alinea van de linkerkolom is geschreven: „In bepaalde gevallen kan een à fond beoordelen van beschikkingen wenselijk en nuttig zijn. De wet geve dan een niet aan enige grond gebonden beroep”. Ook moge in dit verband gewezen worden op hetgeen over dit onderwerp is gezegd in de laatste volle alinea van de linkerkolom op blz. 3 van de genoemde memorie van antwoord. Wanneer zich in de toekomst bij de toetsing ingevolge de onderhavige regeling van beschikkingen in bepaalde gevallen de behoefte aan een ruimere toetsingsmogelijkheid zou doen gevoelen, dan zal het tot stand brengen van een specifieke beroepsregeling in overweging moeten worden genomen. De algemene beroepsregeling zal, zoals trouwens de aan het woord zijnde leden ook van oordeel zijn, beperkt moeten blijven tot een toetsing aan wet- en rechtmatigheid.

Het is zeker niet de bedoeling, dat de in het onderhavige voorstel vervatte beroepsregeling de reeds bestaande regelingen betreffende beroepen op de Kroon zal vervangen. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat ook het overgaan van het z.g.

positieve stelsel naar het z.g. negatieve stelsel in artikel 21 van het ontwerp geen twijfel kan doen rijzen aan deze bedoeling. De inhoud van artikel 5, sub *d*, werpt inderdaad een dam op tegen de op blz. 4 (linkerkolom) door vele leden als mogelijk gegeven interpretatie. De aanhef van artikel 5 „Een voorziening, als bij het vorige artikel bedoeld staat niet open tegen”, sluit een interpretatie als door deze leden vermeld, naar het oordeel van de ondergetekenden, uit. Ook de schriftelijke en openbare behandeling van het ontwerp heeft tot nu toe geen enkel aanknopingspunt geboden voor een interpretatie als bovenbedoeld.

Dat van vele zijden beperking van de toetsing tot de in artikel 4 genoemde beroepsgronden aanvaardbaar wordt geacht, stemt de ondergetekenden tot erkentelijkheid. Terecht wordt er door enige leden op gewezen, dat een niet aan bepaalde gronden gebonden toetsing, waardoor de Afdeling Contentieux van de Raad van State ook het in een bepaald geval gevoerde beleid in haar beoordeling zou moeten betrekken, wellicht aanleiding zou geven tot het veelvuldig nemen van contraire beslissingen.

Het verzoek van deze leden, bij deze memorie als bijlage over te leggen een uiteenzetting van de voorzitter van het College van Beroep voor het Bedrijfsleven over de wijze, waarop in de praktijk met gebruikmaking van deze beroepsgronden recht gevonden kon worden voor de appellanten, die zich tot het laatstbedoelde college hebben gewend sedert zijn instelling, heeft de ondergetekenden enigszins bevreemd. Het schrijven van een dergelijk overzicht, een analyse van de jurisprudentie van het college, lijkt meer de taak van wetenschapsbeoefenaars dan van de voorzitter van het college. De ondergetekenden mogen verwijzen naar een tweetal artikelen van mr. A. Mulder in het maandblad „Sociaal-Economische Wetgeving”. In de jaargang 1958 is geplaatst „De sociaal-economische wetgeving en de administratieve rechtspraak” (blz. 125 vv.); in de jaargang 1959 is te vinden een „Samenvatting van de uitspraken van het College van beroep voor het bedrijfsleven 1955—1959” (blz. 409 vv.). In het artikel van mr. F. W. ter Spill, gepubliceerd in het tijdschrift „Bestuurswetenschappen” van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (jaargang 1959, blz. 261 vv., blz. 361 vv. en blz. 439 vv.), getiteld „Het Scheidsrecht voor de Voedselvoorziening”, worden voor zover mogelijk de uitspraken van dit scheidsrecht vergeleken met de rechtspraak van het na opheffing van het scheidsrecht ingestelde College van Beroep voor het Bedrijfsleven. Ook mogen wellicht in dit verband nog worden genoemd de preadviezen van prof. mr. A. M. Donner en prof. dr. I. Samkalden, in 1960 geschreven voor de Vereniging voor Administratief Recht.

Toepassing van de „correctiemogelijkheid”, bedoeld in artikel 74 van de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie heeft tot nu toe niet plaatsgevonden.

Dat verscheidene leden, hoewel van opvatting dat het niet onredelijk ware geweest de toetsing door de Kroon niet te binden aan bepaalde beroepsgronden, niettemin waardering koesteren voor de voorhands in het ontwerp betrachtte behoedzaamheid, stemt de ondergetekenden tot voldoening.

§ 4. De Kroon als beroepsorgaan

De ondergetekenden menen de strekking van deze gehele paragraaf aldus te mogen samenvatten, dat vrijwel algemeen een ontwikkeling wenselijk wordt geacht die zal leiden tot een onafhankelijke administratief-rechterlijke instantie in die vorm, dat aan de Afdeling Contentieux van de Raad van State beslissingsbevoegdheid wordt gegeven met „als veiligheidsklep” bepalingen, overeenkomende met die vervat in de artikelen 74 en 75 van de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie. Een vergelijking van deze opvatting met de reacties op het, reeds eerder in deze memorie genoemde, rapport van de commissie-de Monchy zou kunnen leiden tot de conclusie, dat

de gedachten zich thans reeds meer richten op een onafhankelijke administratieve rechtspraak voor het gehele gebied van de overheidsadministratie dan ten tijde van het verschijnen van de bedoelde reacties. Dat de ondergetekenden deze ontwikkeling als een reële mogelijkheid zien blijkt, zoals op bladzijde 9 van het voorlopig verslag ook wordt opgemerkt, reeds duidelijk uit de memorie van antwoord op het voorlopig verslag van de Tweede Kamer. Uit de geciteerde uitspraak, door de eerste ondergetekende gedaan tijdens de openbare behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer, valt diens standpunt ten opzichte van een zodanige ontwikkeling op te maken.

De ondergetekenden zijn echter van oordeel, dat het in het ontwerp gekozen stelsel een betere aansluiting geeft aan de te dezen hier te land reeds bestaande regelingen voor het gebied, waarvoor de voorgestelde algemene voorzieningsregeling zal gelden. Aan een geleidelijke ontwikkeling moet de voorkeur worden gegeven boven een plotseling ombuigen van de groeiliijn. Het voorgestelde systeem zal, als aan het ontwerp kracht van wet wordt verleend, de mogelijkheid openen op het onderhavige terrein van overheidsadministratie ervaring op te doen met toetsing aan de in artikel 4 genoemde beroepsgronden. Het gekozen systeem behoeft niet oorzaak te zijn van een ongewenste divergentie tussen de jurisprudentie van het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de uitspraken van de Kroon op basis van de thans in behandeling zijnde regeling. Zoals in de vorige paragraaf door enige leden is gereleveerd en bij de tot nu toe plaats gevonden hebbende behandeling van het wetsontwerp ook door de ondergetekenden herhaaldelijk als hun opvatting kenbaar is gemaakt zullen contraire besluiten immers uitzondering moeten blijven. De ondergetekenden vermogen niet in te zien, waardoor het gekozen systeem dan meer aanleiding zou geven tot bovenbedoelde ongewenste divergentie dan wanneer, overeenkomstig de suggestie van enige leden, op bladzijde 5 van het voorlopig verslag aan het woord (eerste volle alinea linkerkolom) niet het systeem van artikel 58 van de Wet op de Raad van State was gekozen, maar dat van de artikelen 74 en 75 van de Wet administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie. Het maakt voor dit punt geen verschil, of de Afdeling Contentieux van de Raad van State zelfstandig rechtspreekt of dat haar adviezen praktisch altijd door de Kroon worden overgenomen.

§ 5. De beschikkingen van lagere organen

De ondergetekenden hebben met voldoening er van kennis genomen, dat de opvattingen in de eerste drie alinea's van deze paragraaf gegeven betreffende de uitbreiding van de in het ontwerp vervatte beroepsmogelijkheid tot beschikkingen van lagere organen overeenkomt met hun visie te dezer zake.

Ter voldoening aan het verzoek van enige leden, die dezelfde opvatting huldigen, nader in te gaan op de verschillende aspecten, verbonden aan een beroepsregeling voor beschikkingen van organen van lagere overheidslichamen merken de ondergetekenden het volgende op:

In de eerste plaats zal moeten worden nagegaan, welk orgaan als beroepsinstantie zou moeten fungeren. Indien niet de Kroon als zodanig zou worden aangewezen, doet zich de vraag voor of een mogelijkheid van hoger beroep zou moeten worden geopend. Zou de laatste vraag bevestigend beantwoord worden, dan zal moeten worden nagegaan, of voor alle uitspraken in beroep gegeven een behandeling in tweede instantie mogelijk zou moeten zijn. Een beroepsregeling die niet een onafhankelijke administratieve rechtspraak inhoudt, zou de vraag doen rijzen, aan welk orgaan de bevoegdheid zou moeten worden gegeven, af te wijken van de bij wege van advies geformuleerde uitspraak.

Voorts rijst de vraag of bepaalde beschikkingen van het beroep moeten worden uitgezonderd en zo ja, welke. Beschikkingen van de burgemeester zijn b.v. niet op grond van artikel 185 der gemeentewet vernietigbaar. Een ander punt is de ten opzichte van de lagere organen vèrgaande bevoegdheid van

de beslissende instantie om desgeraden in de zaak te voorzien en een vergoeding toe te kennen, als vervat in artikel 14, eerste lid, tweede volzin, en derde lid van het voorliggend ontwerp. Ook de verhouding tot het recht van de Kroon tot vernietiging wegens strijd met de wet of het algemeen belang zou moeten worden geregeld.

Bij de meeste der genoemde punten speelt het probleem van de autonomie der lagere overheidslichamen. In de memorie van antwoord op het voorlopig verslag van de Tweede Kamer (blz. 3, linkerkolom onderaan, rechterkolom bovenaan) is er reeds op gewezen dat de beroepsinstantie veelal niet binnen de eigen sfeer van het lagere overheidslichaam zal zijn te vinden, hetgeen het vraagstuk niet vergemakkelijkt. Mede aan de hand van de met de Wet beroep administratieve beschikkingen te verkrijgen ervaringen zal t.z.t. een vollediger inzicht in deze materie kunnen worden verkregen. Een beperking van de toetsing aan bepaalde beroepsgronden zou de problemen, die uit de autonomie voortvloeien wel verminderen, maar niet geheel kunnen wegnemen, zeker niet wanneer een mogelijkheid, overeenkomende met het contrair gaan door de Kroon, zou worden geopend.

Verspreide opmerkingen

Voor wat betreft de vraag, of de vergoeding voor pro deo werkzaamheden van advocaten zal moeten worden verhoogd, wanneer deze door het kracht van wet verkrijgen van het thans in behandeling zijnde ontwerp in enigszins belangrijke mate zouden toenemen, moge de eerste ondergetekende verwijzen naar hetgeen hij omtrent deze vergoedingen heeft gezegd bij de behandeling in deze Kamer van hoofdstuk VI der rijksbegroting voor het lopende dienstjaar (*Handelingen* dezer zitting blz. 2163, linkerkolom). De omvang waarmee de pro deo werkzaamheden zullen toenemen door de onderhavige beroepsregeling valt nog niet te voorzien. In verband met deze onzekerheid lijkt het niet goed mogelijk, thans nader op dit punt in te gaan.

Vele andere leden merken op, dat, ook indien het systeem van een onafhankelijke administratieve rechtspraak nog verder vervolmaakt wordt, er steeds gevallen zullen blijven bestaan, waarin een beroep op die rechter niet de aangewezen oplossing is. Naar aanleiding van het door deze leden genoemde bezwaar, dat de behandeling voor de administratieve rechter in het openbaar zal moeten geschieden, mogen de ondergetekenden wijzen op de mogelijkheid van behandeling met gesloten deuren (artikel 49 van de Wet op de Raad van State) en de mogelijkheid van geheimhouding van stukken (artikel 37 van die wet). Of naast een verder ontwikkelde administratieve rechtspraak nog behoefte bestaat aan een — in de Nederlandse verhoudingen ingepaste — als „ombudsman” optredende functionaris, is een vraag waarvan de beantwoording afhangt van de evengenoemde ontwikkeling. Overigens zien ook de ondergetekenden de resultaten van de studiën betreffende de functie van een „ombudsman” in Nederland met belangstelling tegemoet.

Enige leden stelden met enige bezorgdheid de vraag of het ter beschikking van de Raad van State staande ambtelijk apparaat kwantitatief alleszins voldoende moet worden geacht om bij de uitbreiding van werkzaamheden een vlot verloop van zaken te kunnen helpen bewerkstelligen, terwijl zij daarbij tevens vragen of de Minister van Binnenlandse Zaken de verzekering kan geven, dat volledige medewerking zal worden gegeven, opdat tijdig, vóór het in werking treden van de wet, de Raad van State een, naar het oordeel van het Hoge College met het oog op de te verwachten werkzaamheden voldoende aantal bekwame juristen kan worden aangesteld.

De tweede ondergetekende moge naar aanleiding hiervan mededelen, dat met het oog op de invoering van de wet reeds thans overleg gaande is met de Raad van State over de wijze waarop zorg kan worden gedragen, dat de personeelsvoorziening zowel kwalitatief als kwantitatief aan de behoefte zal worden aangepast.

Aan een voorschrift in de wet, dat de leden van de Raad van State, te belasten met de toepassing van de onderhavige regeling, moeten voldoen aan de in artikel 12 van de Wet op de Raad van State voor de benoembaarheid van de secretaris en de ambtenaren van Staat gestelde eis, bestaat naar het oordeel van de ondergetekenden voorshands nog geen aanleiding.

De Minister van Justitie,

A. C. W. BEERMAN.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

E. H. TOXOPEUS.

De commissie van rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 21 mei 1963.

DIEPENHORST (*voorzitter*)

IN 'T VELD

VAN BRUGGEN

VAN MEEUWEN

DE VOS VAN STEENWIJK.